

Amíg koporsóját a sirba eresztették, jóbarátai igazán hulló könnyzáró közt a megboldogult szerzette székely Himnusz eléneklésével bucsuztatták, hogy dal kísérelje azt, aki életében csak dalolni tudott, még a szenvedésben is.

„Ki tudja merre, merre visz a végzet
Borongós uton, sötét éjjelen
Segítsd mégegyszer győzelemre néped
Csaba király a csillagösvényen
Maroknyi székely porlik, mint a szikla
Népek harcától zajló tengeren.
Fejünk az ár, jaj, százszor elborítja,
Ne hagyj el Erdélyt, Erdély Istene.“

Könnyünk kevés volt megsiratni őt, az igazi bajtársat, az orvosi és muzsikusi tehetséget, az Uj Élet színi kritikuskát.

Veszteségünk nagy. Bánatunkat szó le nem írja, mert nagyon szerettük Mihalik Kálmánt, aki elsőnek ment ki közülünk a szeged-belvárosi sírkert örök csöndjébe tovább álmodni minden székely szív egyetlen álmáról, erdős, bércecs, napsugaras Erdélyről.

Viszontlátásra Kálmán! Hazamegyünk! Hazaviszünk! Mert Kolozsvár Téged halottan is visszavár.

Ketten.*

(Novella.)

Az asszony ujságot olvas az íróasztalnál, felkaporodva a kényelmes karosszékekben.

Az ember a diványon szivarozik, mozdulatlanul, elnyultan és csak a szeme sarkából nézegeti az asszonyt, a dus hajtól beárnyalt, félprofilban látható arcát, szelid vonalú állát.

Az asszony lapoz, egyszerre csak termete megfeszül, tágra nyílt szemmel átfutja mégegyszer az olvasott sorokat, aztán élénken megfordul és kutató néz az ember lesóványkodott arcába.

— Olvasta a mai lapot?

— Az elejét és végét.

— A végét...? Hja, persze, az apróhirdetéseket?

— Nem, fiacskám, csak a revuet és a vegyest.

Az asszony arca megmerevül és kissé tompult hangon kérdi:

— Miért csukta be hirtelen ezt a fiókot, amikor bejöttem? És maga alá kapott lábát lecsusztatva megböki az íróasztal legalsó fiókját.

Az ember tekintete a fiókról az izmos, formás lábszárra siklik, felkőnyököl és mosolyogva mondja:

— Rajzolni való.

— Ugyan! Mióta rejtegeti a rajzaát?

— A lábikrája.

— Talán a lyukas harisnyám? — S az asszony durcás kacérsággal felveti a lábát.

— Nem győzöm már összeszöni.

— Csókolni való fehérségek villannak elő.

— Három éves kopott pongyolában járok.

— Csak árny és fényből szőtt ingerlő hullámvonalakat látok.

— Köszönöm, ezeket még nem drágitották meg... No de, — egy pillantással a fiókra, türelmetlen hangon mondja az asszony, — hagyjuk a hiábavaló fecsegést. Vagy nem mondhatja meg, hogy mit rejteget itt?

* Az Uj Élet novellapályázatára megküldve beérkezett mű-

— Ejsze, nem lapulhat benne más, csak valami hadititok, vagy duzzadt pénztárca.

— Vagy holmi illatos levélke!

Az asszony hangja most már élesebb és kis szünet után, mialatt az ember újra hanyatdülve a füstfellegekbe bámul, szinte hadarva mondja:

— Elgyöttröm az eszem, hogy mit főzök, lótokfutók, tolongok félnapokon át, hogy zsirhoz, pityókához jussunk és maga azalatt kalandok után szaladgál.

— Csak szivar után — és az ember arca füstfellegek közt tűnik el — vagy hangulat és inspirációk után.

Az asszony harapós tekintetével nem marhatja át a füstfelleget, hátat fordít, az ujságra mered. Kis szünet után újból megfordul és rekedt hangon mondja:

— És most is a hisztériás nők és neuraszténia férfiak szerelmi nyavalygásai, ezt követő perkölesi kacenjameireiben keresi és találja fel a témát?

Az ember becsületes, nyílt pillantással simitja végig az asszony felhős arcát, az orcimpa és szájszöglet közt élesre vésődő ivecskét.

— Nem! (szavalva) Hanem úgy gondolom, hogy a megújulást vágyó őstermészet sóhajain szárnyaló tiszta szívek egymást keresésének, összetalálkozásának imádságos, szent perceiről: zengjenek himnuszok a meg nem tapsolt, eget ostromló fiatalok!

Az asszony bizonytalan tekintettel leste a szavakat, most jókedvűen mondja:

— Na, ezt kivágta... helyes!

— Vagy az őszhaju, de ifju szívű mesterek: ha lelköket megfürösztik az örök élet tavában.

— Az emlékezés szelid világánál?

— Legyen, ha így jobban esik.

— Helyes! Nagyon jó, van tovább is?

— Vagy az erdő sűrűjében bolyongó bajnok, ha csalfa tündér vermébe esik: kacagva sirja el!

— Pompás! Helyben vagyunk! — Csattan fel az asszony és tekintetével majd átfurja a fiókot.

— Tehát mégis csak az asszony! Az örök probléma! Most ezekben a korszakot alkotó nagy időkben, amikor a nagy gondolatok, kitoró érzések izzóvá hevitenek, összekovácsolnak.

— Pillanatokra!

— Most, amikor egy új világ küszöbén a lábunk.

— Elrendeződik szépen minden a régi recipe szerint. A korgó gyomrok háborgó tömegét nyalkig jóllakattják vérrel a jelszókupecek, hogy aztán egymást is fölfalják.

Az ember egykedvűen, de fölényesen folytatja, mialatt az asszony nyugtalanul fel és alájár.

— Ej! Én most a világfelfordulás gyomrában jutottam nyugvópontra. A kötelességem teljesítem. Irodámban kettő helyett is dolgozom, itthon árok, kapálók, öntözők, fűrészelek derekam szakadtáig és ha itt elnyulva, mondjuk két adag spenóttal nyakig lakva, szivárszó mellett kimondhatatlanul, a legteljesebb egyensúlyban élvezem az édes-édes pihenést (emeltebb hangon), akkor sziklánál szikládabbá válik elhatározásom, hogy mint ilyen tökéletes nyárspolgár és kifügástan beamter lépem át az új világ küszöbét. A beképzelt hivatottságtól szuggerált benső kényszer már nem zavar meg a valódi életértékek élvezetében. És ha majd újra telik pecsenyére, egy kis jó borra, hogy a guta meg ne környékezzon: Göre Gábor könyveit és jó detektív regényeket olvasok. A nevetés és az izgá-

Az asszony megáll előtte, mielőtt azonban szóhoz juthatna, legénykedő hangon folytatja az embert:

— Hát így van ez fiacskám. Nagy égés sok pernyével, hamuval jár és az elszürkült láthatár nagyra hízalja a hétköznapi kicsinyességeket és nyeregbe segíti a durva életösztönöket. Eljöm megint, vagy már is itt van, a bonmók, flörtök, tósztok, a kártya és a cigányos, pezsgős duhajkodások boldog ideje. Az orvos újból gyártja a csoda pirulák reklámjait, a mérnök közintézetek peszesítő árnyékában hiszik, nemkülönben a pap, aki a kiprédikált pokolborzalmakat a lakzikon és torokon öblíti le.

Az asszony melléje ül.

— És a sziv emberei . . . ? — kérdi fáradtan.

— A művészlelkeket, a költőket, írókat stbt. gondolja? Azok? Tovább folytatják a talpvakarást, az udvari bohóckodást, hogy a morzsákon jól lakhasanak!

Az asszony szemöldöke összerándul. Merően az ember szeme közé néz, aki újból hanyattdülten, közőmbösen bámulja a plafont. Aztán a fiókról az újságra síkló tekintettel, akadozva, hangsúlyozva mondja:

— Az utolsó vércsöppig és falat kenyérig küzdünk és ez a tehetséges, aranyoslelkű nemzet, a maga minden felekezetével várja a messiást és minden értelmes, lelkes ember apostolkodására, agya és kezemunkájának legjavára égető szükség van! Mindenekelőtt pedig az érző, résztvevő és megértő sziveknek ezt a sivatagot új életre keltő kisugárzására! És az én emberem azt mondja, hogy ő teljesíti kötelességét?

— Dehát mit csináljak? Irányregényt politikai propagandával? Irjak erkölcsös meséket és a végére tegyem ki a tanulságot?

Az asszony lecsókolja a szemét:

— Te kérde? Te, aki nélkülöztél, türtél, szenvedtél testileg-lelkileg? Aki bepillantottál a sors titkos kohójába, ahol a jellem, az akarat és a vágyak rugói készülnek.

Az asszony ölébe veszi az ember kezét s azt csöndesen simogatva, lelkesen folytatja:

— A nőknek, az asszonyoknak irjatok! Mert ki neveli a férfiakat? Az anya, a hitves, a mátká, az ideál!

Az ember csöndesen közbeveti:

— És a szerető?

Az asszony megszorítja a kezét és mosolyogva folytatja:

— Legyen,* a kedves is! Hisz mindegyik vágyik a viola sorsára, hogy párjával együvé ültessék, vagy legalább is virágzásuk teljében összekössék!

Aztán lelkes pátozzal folytatja:

— Ki ad illatot, zamatot az életnek? A férfilelkek szárnyat? Az akaratnak célt? A kishitűnek lendületet? Ki állítja talpra a kétségbeesettet? Ki biztatja újabb és újabb bátor kezdeményezésre a mind-egyre elbukókat? Az asszony — a nő! És ki neveli a nőt? Az emberiség virágának ki a kertésze? Ki ojt nemes indulatokat a szívébe? A hajlékony, törekeny rózsafának, a növendék csemetének ki ad biztos támaszt? Ki gyomlál, öntöz, hogy a szenvedélyek dudája el ne nyomja, hamis elméletek gaza életnedvét el ne szívja, a közöny fagya meg ne dermessze, a gyűlölet perzselése el ne hervassza? A közéletben tülekedő hatalmi törekvések kardcsapásait ki védi ki, hogy életfánknál halálos sebeket ne üssenek, csak a fejlődést gátló ágakat nyessék, az élősdieket irtsák? Hogy minden ágnak, levélkének, rügynek jusson a szabadság éltető levegőjéből, az értelem derűjéből és a szeretet hevéből font napsugárból, hogy bizakodva törjön egy boldogabb, szebb élet fényes egének?

Az asszony kipirultan, csillogó szemmel hallgat el.

Az ember lehunyja szemét, majd gyámoltalan hangon mondja:

— Csakhogy ebben a papir- és szivarinséges világban a lellem szerkesztő, vagy rovatvezető olvasatlanul papirkosárba dobja.

Az asszony diadalmasan viszi a kiterített újsághoz:

— Nincs kibuvó! A nagytekintetű szerkesztőség a helyzet magaslatáról való böles belátással erről is gondoskodott.

— Nohát legyen akarata szerint. Tessék!

És az ember kinyitja az ominózus fiókot és kirak néhány lapot.

Az asszony kerekre tágult szemmel egyszerre szeretné felfalni, majd mindegyre fokozódó csodálkozással olvassa és a végére érve, teljesen megzavarodva néz fel.

— Hihetetlen. Majdnem szóról-szóra a mai est története, a mostani párbeszédünk!

— Hát igen. Magam is olvastam a pályázati felhívást, most másodszor, vagy harmadszor jelenik meg. Aztán cselekedtem, vártam és reméltem — homlokon csókolja az asszonyt — és nem csalódtam.

— Mégis, mégis . . . — védekezik az asszony.

— Ismerem a bajtársamat. Együtt nevelődtünk, egymást neveltük.

— Ez, ez . . . ?

— Ez egy darab élet. Nagy ember, nagy költő mondta: Markolj bele a teli életbe és ahol megragadod, ott érdekes!

Kolozsvár.

Fetter Gy. Frigyes.

RODOSTÓI LEVÉL.

Kedves Néném, lelkem!
Tudja, mivé lettünk,
Hogy ott Nagymajthényánál
Sir szájába estünk,
Mióta eladták
Testünk, úgy mint lelkünk?
Édes Néném, lelkem
Búsuló keservben
Be' szomorán festünk.

Amerre tenger zúg,
Amerre a szél jár,
Csillag lehanyatlík:
Mi ott búsulunk már . . .
Csillag lehanyatlík,
Lehull, vagy tovaszál . . .
Rajtunk rabság éjje
S a szégyen fekélye,
S miránk csak a sir vár.

Kedves Néném, lelkem!
Szomorú ezt irni,
Ámde még szomorúbb
E bús sorssal birni,
Éjszakák napjain
Elbúsultan sirni,
S látni: csillag szemén
Nem villan új remény . . .
Nehéz ezt leírni.

Ha a fák felsírnak
Őszi szél fúvásán,
Éjfél táji óra
Sirva álmodásán.
Édes Néném, lelkem!
Gondoljon ké'd énrdm,
Nem bizom már benne,
Hogy még életembe'
Meglássam pátriám.

De azért csak várjon,
Füstöljön a kémény,
Hátha egy borús nap
Átomcsendes éjjén
Bekocogok ké'dnek
Öreg házunk végén,
Ha nem én, — majd lelkem,
Majd ha végem lettem,
Lelkem, kedves Néném!

Többet már nem írok,
Levelem bezárom,
Bús volt az életem,
Könnyű lesz halálom . . .
Legyen ké'd nyugalma:
Bé' és, esendes álom,
Sirasson meg engem,
Ki ily sorsot értem . . .
Istennek ajánlom!

Palasovszky Béla.

ÚJ ÉLET a legmagyarabb hetilap.